

POHJANMAAN TOIMINTASUUNNITELMA 2013–2014

Toimintaympäristön muutokset suuntaavat toimintaa

Kunnissa eletään suurten muutosten aikaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kunta- ja palvelurakenne-uudistuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain valmistelun vuoksi. Tämän lisäksi uudistuvan sosiaalihuoltolain mukaiset kehittämistarpeet ovat välittyneet ohjausryhmän toimintakauden 2013–2014 suunnitelmaan ja toiminnan profilointiin SONet BOTNIAssa. Tällaisena aikana tarvitaan keskustelu- ja vaikuttamisfoorumeita. Näitä SONet BOTNIA tarjoaa kunnissa tapahtuvan kehittämisen tukirakenteena pohjalaismaakunnissa, strategiansa mukaisesti. Jatkamme sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen työseminarisarjaa, joka on suunnattu kunta- sekä sosiaali- ja perusturvajohdolle, luottamushenkilöille ja kehittämiskumppaneillemme. Ylimaakunnallisessa johtoryhmässämme ja maakuntakohtaisesti ohjausryhmissämme sekä sosiaali- ja perusturvajohdon kokouksissa paneudumme näihin ajankohtaisasioihin. Sosiaalialan osaamiskeskusneuvottelukunta (Jokiranta/Rajaniemi) ja osaamiskeskusjohtajien työvaliokunta (Rautajoki) ovat vaikuttamisen kanavia, joissa myös sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaa suunnataan ajan mukaisesti.

Sovitamme yhteen valtakunnallista ja alueellista kehittämistä Kaste-ohjelman tavoitteissa Pohjanmaan tarpeiden mukaisesti aktiivisessa ja aloitteellisessa yhteistyössä Väli-Suomen ja mahdollisesti Länsi-Suomenkin alueen toimijoiden kanssa. Valmistelemme samoin yhteistyössä Pohjanmaan liiton kanssa Pohjanmaan maakuntastrategian 2014–2017 ja maakuntaohjelman 2011–2014 toteuttamissuunnitelman hyvinvointiosiota.

Sosiaalialan osaamiskeskusten lakisääteiset tehtävät ovat edelleen hyvin ajankohtaiset:

- sosiaalialalla tarvittavan asiantuntemuksen sekä perus- ja erityispalvelujen kehittyminen ja välittyminen sekä käytännön ja koulutuksen monipuolinen yhteys
- sosiaalialan tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan toteutuminen sekä
- erityistehtävänäimme Pohjoismaisen yhteistyön välittäminen sosiaalialan osaamiskeskusverkoston kautta.

Kauden aikana teemme toimintaamme ja sosiaalialan kehittämistä alueellamme tunnetuksi kunnille ja niiden luottamushenkilöille.

Pohjanmaan maakunta koostuu 15 kunnasta, neljästä yhteistoiminta-alueesta ja n. 179 000 asukkaasta. Kunnista Kruunupyö on suuntautunut Kokkolan yhteistoiminta-alueeseen ja Isokyrö Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin. Pohjanmaan alueen erityispiirteitä ovat useat korkeakoulut ja kehittämisorganisaatiot: kaksikielisen alueen kaksi ammattikorkeakoulua ja yliopistoa, (ei sosiaalityön koulutusta toetuttavaa yliopistoa), kaksi sosiaalialan osaamiskeskusta ja pohjoismaisen yhteistyötehtävän toteutuminen Vaasasta, THL:n Vaasan aluetoimipaikka sekä Pohjanmaan hyvinvointitutkimuksen ja –osaamisen BoWer-verkosto. Näin ollen verkostotyön erityispiirteitä Pohjanmaalla on yhteistyö korkeakoulujen ja kehittämisorganisaatioiden kanssa.

Toiminnan painopisteet Pohjanmaalla ovat

- Tietotuotannon kehittäminen
- Substanssikehittäminen ja Kaste-ohjelman toteuttaminen
- Kestävän kehittämisen rakenteet
- Järjestöyhteistyö
- Pohjoismainen yhteistyö.

Toimintasuunnitelman toteutumista ja kytkentää strategiaan arvioidaan toimintakauden puolivälissä ja sen päättyessä.

Toiminnan painopisteet kehittämisessä tarkemmin kuvattuna:

• Tietotuotannon kehittäminen

Kuntien tehtävä on tuottaa tietoa kuntalaisten hyvinvoinnista. Hyvinvoinnin ja sosiaalialan tietotuotannon ylimaakunnallisen ja maakunnallisten kehittäjäryhmien työsuunnitelmat valmistuvat syksyllä 2013 ja niiden avulla tuetaan kuntia tässä tehtävässä. Tavoitteena on kehittää a) hyvinvointi koskevaa ja sosiaalialan tietotuotantoa b) tiedonhallintaa ja c) tiedon hyödyntämistä. Pohjalaismaakuntiemme ylimaakunnallinen kehittäjäryhmä järjestää myös työkokouksia, joihin kutsutaan vierailevia esittelijöitä tietotuotantoamme koskevista teemoista.

Pohjanmaan tietotuotannon kehittäjäryhmä on työsuunnitelmassaan määritellyt tärkeimmiksi tietotuotannon tarpeiksi tiedon palveluiden vaikuttavuudesta sekä tiedon palvelutarpeiden ja valintojen ennakointia varten, jotta tiedolla johtaminen voi toteutua esimiestyössä ja päätöksenteossa. Sosiaalityön tietotuotannon tehtävänä on puolestaan työmenetelmien ja -käytäntöjen kehittäminen asiakastyön rajapinnasta saatavan tiedon avulla. Pohjanmaalla halutaan aktiivisesti painottaa asiakkaiden ja kuntalaisten osallisuutta tukevia valintoja. Kokonaisuudessaan on kysymys tiedolla johtamisen käytäntöjen vahvistamisesta ja kehittämisestä johtamisessa ja esimiestyössä. Tiedon välittämiseksi ja kokoamiseksi verkkosivuillemme avataan tietotuotannolle oma sivusto.

Pohjalaismaakuntien alueella toista kertaa toteutettava hyvinvointibarometri pohjautuu asiantuntijatie-
toon ja valmistuu kesällä 2013 osaamiskeskuksen toteuttamana ja maakuntaliittojen resursoimana. Tiedon tulkitsemiseksi ja käsittelemiseksi järjestetään maakunnittaiset työpajat. Pohjanmaan liitto yhteistyökumppaneineen järjestää Terve ja hyvinvoiva Pohjanmaa – seminaarin maakunnan tietotuotannon aikaansaannosten ympärillä syksyllä 2013, jolloin myös hyvinvointibarometrin tuloksia ja raporttia esitellään. Seminaari toteutetaan joka toinen vuosi.

SONet BOTNIA jatkaa hyvinvointijohtamisen tueksi sähköinen hyvinvointikertomus- työkalun käyttöönoton tukemista yhteistyössä Terveempi Pohjois-Suomi (Terps)-hankkeen kanssa työkokouksissa ja järjestää aiheesta koulutusta syksyllä 2013. Tässä Pohjanmaan toimijoiden verkostotapaamisessa sovi-
taan alueellisen myös valtakunnallisen verkoston yhteistyöstä. Työkalu otetaan käyttöön Mustasaar-
sa, Rannikko-Pohjanmaan sosiaali- ja perusterveydenhuollon kuntayhtymässä ja Vaasassa.

Kansallisen ja aluetason kehittämistä sovitetaan yhteen kahdessa tematiikassa: aikuissosiaalityön vai-
kuttavuuden arvioinnissa sekä sosiaalihuollon tiedonhallinnan kehittämisessä, mikäli mahdollista.
Vuoden 2013 aikana selvitetään yhteistyömahdollisuudet THL:n Vaikuttavuustietoa sosiaalityöhön ja
kunnalliseen päätöksentekoon” tutkimus- ja kehittämishankkeen kanssa sekä sosiaalihuollon tiedonhal-
linnan ja tietoperustan valtakunnallisen kehittämisen kanssa, jota THL:n OPER-yksikkö yhteistyössä
sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa jalkauttavat.

Sosiaalihuollon henkilöstöä ja sen pätevyyttä koskevaa selvitystä syvennetään ja se toteutetaan uudelleen niin, että voidaan jatkossa saada yhtenäisesti tietoa sosiaalihuollon henkilöstön tilanteesta ja sen kehittymisestä.

Hyvinvointia koskevassa tietotuotannossa SONet BOTNIA tekee yhteistyötä THL:n aluetoimipaikan ja BoWer-verkoston kanssa mm. ATH-tutkimukseen liittyvässä Pohjanmaan indikaattoreiden valmistelussa ja tietojen hyödyntämisessä edelleen.

- **Kaste-ohjelma ja kehittäminen substanssialueilla**

Substanssikehittämisessä voidaan tukea myös sosiaalityön vetovoimaisia työolojen kehittämistä. Tähän liittyvät esimerkiksi asiakkaita osallistavat kehittämisen ja arvioinnin käytännöt sekä työyhteisöjen ja työntekijöiden reflektiivistä ammatillisuutta tukevat käytännöt ja rakenteet. Lisäksi tarvitaan toimivia rakenteita tietotuotannolle sekä avointa vuoropuhelua työntekijöiden, esimiesten, asiakkaiden ja poliittisten päättäjien kesken. Tämä edellyttää vahvasti käytännön työhön kytkettyjä hankkeita ja kehittämistä.

Aikuissosiaalityön kehittämiseksi valmistellaan Väli-Suomen SOS II hankesuunnitelma -10/2015 saakka pienemmille resursseille (Kaste). Hankkeen tavoitteena on kehittää aktivoivan ja kuntouttavan sosiaalityön työkalupakkia, asiakkaiden osallisuutta, rakenteellista sosiaalityötä sekä henkilöstön osaamista ja johtamista. Hankkeeseen ovat sitoutuneet kaikki Pohjanmaan kunnat yhtä lukuun ottamatta. Sosiaalityön kokemusasiantuntijakäytäntöä kehitetään edelleen osallisuuden ja palvelujen kehittämisen näkökulmasta. SONet BOTNIA osallistuu edelleen vuosittain järjestettävien valtakunnallisten aikuissosiaalityön päivien valmisteluun ja toteuttamiseen yhteistyössä järjestävän tahon kanssa. Kokemusasiantuntijakäytäntöä sosiaalityössä kehitetään edelleen. Aikuissosiaalityön päivät täyttävät hyvin paikkansa aikuissosiaalityön tematiikan esillä pitämisessä ja sen parissa työskenteleviä tukien. Aikuissosiaalityön kentässä on tarvetta sosiaaliohjauksen (sosiaaliohjaajat, sosionomit) foorumille, joka toimii vertaistuellisena kohtaamispaikkana, jossa myös selkiinnytetään sosiaaliohjauksen suhdetta sosiaalityöhön.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämistarve arvioidaan PerheKaste-hankkeen päättyessä 10/2013. Ennaltaehkäisevän työn lisäksi lastensuojelusektorilla tarvitaan kehittämistä. Valtakunnallisen lastensuojelun selvitystyöryhmän raportin kehittämis ehdotusten valmistuttua jatketaan lastensuojelun kehittämistä niin alueellamme kuin yhteistyössä osaamiskeskusten lastensuojelu-verkoston kanssa. Pohjanmaan yhdeksän kuntaa on osallistunut Väli-Suomen Lastensuojelun selvitystä kehittävän LasSe – hankkeen valmisteluun (Kaste). Hankkeen kehittämisteemat ovat asiakkaiden osallisuus, monialaiset yhteistyökäytännöt sekä lastensuojelutarpeen arvioinnin selvitysprosessin kehittäminen. Lastensuojelun lisämäärärahan hakumahdollisuus on Kaste-hankehaun yhteydessä syksyllä 2013.

Maahanmuuttajien integraation edistäminen ja palvelujen kehittäminen on edennyt Pohjanmaalla THL-vetoisesti Vaasan aluetoimipaikan profiiliin mukaisesti. Maahanmuuttajien integraation edistämässä ajankohtaisina aiheina ovat maakuntatasoinen yhteistyö, osallisuus ja työllisyyden edistäminen. Yhteistyössä THL:n kanssa markkinoidaan referenssir ryhmän kanssa suunniteltu ”Työkaluja monikulttuuriseen työhön” - täydennyskoulutus ja tuetaan sen toteuttamista Åbo Akademiassa. Monikulttuurisuuden liittyvien kehittämistarpeiden selvittäminen kaikissa pohjalaismaakunnissa on tällä toimintakaudella ajankohtaista. Kuntien yhteisenä ajankohtaisena asiana on kotouttamislain mukaisten alkukartoit-

tusten laadinta ja käytännöt erikokoisissa kunnissa. Yhteistyötä Vaasan THL:n toimipaikan kanssa tehdään valikoiduissa yhteistyöaiheissa.

Vammaispalveluiden kehittäminen valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen avulla päättyy kesällä 2013. Aluehallintovirasto, Vammaispalveluhanke ja SONet BOTNIA järjestävät yhdessä vammaispalveluiden työkokouksen. Työkokouksessa kuullaan osallistujien ehdotuksia verkostotapaamisten ja työkokousten tarpeesta jatkossa. Vammaispalveluissa tapahtuvia muutoksia seurataan ja jäsennetään tässä verkostossa.

Vanhustyön ja -palveluiden kehittäminen jatkuu mahdollisesti nyt valmisteltavan Ikälain pilotintina (haku 30.3.2013 mennessä) Äldre – Centrum Österbotten hankkeen päättyessä. Ylimaakunnalleen vanhustyön kehittäjäryhmä jatkaa toimintaansa ja vahvistaa jatkossa käytäntölähtöistä kehittämistä

4

Varhaiskasvatuksen kehittämiseksi sosiaalialan osaamiskeskusten tehtävät fokusoituvat nykyisin lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen ja palvelujen kehittämiseen. Tähän liittyvästä yhteistyöstä SONet BOTNIA ja Aluehallintovirasto neuvottelevat kauden aikana.

Päihde- ja mielenterveystyötä kehittävä Välittäjä- hanke jatkuu 10/2013 sekä perusterveydenhuoltoa ja ennaltaehkäisevää työtä kehittävä Potku-hanke 10/2014. Kunnat ja terveydenhuollon organisaatiot koordinoivat näitä hankkeita.

Sosiaalityön verkostojen toiminnan jäsentäminen substanssikohtaisessa kehittämisessä on ajankohtaista, sillä useat verkostot ovat toimineet substanssihankeitten vetäminä. Aikuissosiaalityön SOS-hankkeen aikana käynnistetyn SOS-klubin toiminta laajenee vähitellen kattamaan laajemmin sosiaalityötä (myös korkeakoulut, kehittäjät) ja se siirtyy vähitellen osaamiskeskukseen vastuulle. Sosiaalialan tietotuotannon työsuunnitelman valmistuttua kutsutaan koolle esimiestason ylimaakunnallinen sosiaalityön työkokous, jossa työsuunnitelmaa käsitellään ja keskustellaan kokoontumisen tarpeesta. Sosiaalityön vertaistukimaista keskustelua tarvitaan ja osin esim. lastensuojelun ja perheoikeudellisissa asioissa myös ylimaakunnallisesti.

• Kestävän kehittämisen rakenteet

Useimmat nyt kehitteillä olevat asiat (työryhmät ja niiden työsuunnitelmat sekä hankkeet) löytävät paikkansa kestävän kehittämisen rakenteet - painopisteemme sisältä. Tarkoituksena on kehittää toimintoja ja yhteistyötä sote-rakennetta tukien ja siinä sosiaalihuollon näkökulmaa ponnekkaasti vahvistaen. Det finlandssvenska kompetenscenteret inom det sociala området ja SONet BOTNIA tekevät yhteistyötään erityisesti tällä painopistealueella.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön vahvistamiseksi perustetaan pieni ja maakunnallisesti kattava kehittäjäryhmä, josta vastaavat perusterveydenhuollon yksikkö ja sosiaalialan osaamiskeskukset. Työryhmä konkretisoi yhteistyön sisältöjä Vaasan sairaanhoitopiirin perusterveydenhuollon yksikön, Vaasan kaupungin ja sosiaalialan osaamiskeskusten valmistelevan esityksen pohjalta. Työryhmän jäseniksi kutsutaan sosiaali- ja terveydenhuollon edustajat yhteistoiminta-alueittain, asiakas- ja järjestöedustajat sekä arvioinnin ja tutkimuksen edustajat. Yhteistyön kehittämisteemoiksi on alustavasti määritelty sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelukokonaisuudet ja -ketjut sekä työvälineet, yhteiset asiakkuudet sekä asiakkaiden kokemustieto ja osallisuus.

Sosiaalityön opetus- ja tutkimuslinikkatoimintaa kehitetään jokaisessa pohjalaismaakunnassa ja toiminnan aikaansaaminen on osaamiskeskusyhteistyössä eräs keskeisimmistä asioista. SONet BOTNIA tukee kehittämistä ja yhteistyötä vertaistuen kokoontumisilla ja osallistuu toimintaan itsekin roolinsa mukaisesti. Vaasan seudun opetus ja tutkimusklinikan tehtävä on kehittää sosiaalityötä ja sen toiminnassa yhdistyvät käytäntölähtöisesti opetus, tutkimus, tietotuotanto ja kehittäminen eri toimijoiden yhteistyönä. Kehittämisen viisivuotisen prosessin yleisenä tavoitteena on:

- Sosiaalialan työvoimapulan lievittäminen ja työntekijöiden parempi rekrytoituminen Pohjanmaan alueelle
- Kehittää sosiaali- ja terveysalan koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämis- ja innovaatio-toiminnan työelämä- ja käytäntölähtöisyyttä, alueellista tieto- ja osaamisperustaa uudistaen
- Toteuttaa em. tavoitteita rakentamalla Vaasan seudun opetus- ja tutkimuslinikka sosiaalityön kehittämiseksi Pohjanmaan alueella toimivien keskeisten sosiaali- ja terveysalan koulutusta antavien korkeakoulujen, Vaasan seudun kuntien ja sosiaalialan osaamiskeskusten yhteistyönä opetus- ja tutkimuslinikkatoiminnaksi.

Opetus- ja tutkimusklinikan kokeiluvaihetta varten Vaasa ja SONet BOTNIA valmistelevat hankehakemuksen ja neuvottelevat korkeakoulujen ja muiden kuntien kanssa hankkeen toteutuksesta käytännössä. Tarkoituksena on käynnistää vuoden mittaisen valmisteluvaiheen jälkeen opetus- ja tutkimuslinikkatoiminta kaksivuotisena kokeiluna.

Ajankohtaista toimintakaudella on sosiaalityön koulutuksen jatkumisen varmistaminen Pohjanmaalla Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen ja Social och kommunalhöskolan /HU kanssa sekä sosiaalialan korkeakoulutyöryhmän ehdotusten toteuttaminen em. toimijoiden ja Vaasassa sijaitsevien korkeakoulujen kesken. Työryhmässä korkeakoulujen lisäksi ovat Vaasan kaupunki ja Pohjanmaan liitto.

SONet BOTNIA on mukana Bower-verkostossa (Pohjanmaan hyvinvointitutkimuksen ja –osaamisen keskittymä), joka nimensä mukaisesti keskittyy hyvinvointia koskevan tiedon ja tutkimuksen eteenpäinviemiseen Pohjanmaalla. Vastavuoroinen yhteistyö vahvistaa hyvin tietopohjaista kehittämistä Pohjanmaalla.

• Järjestöyhteistyö

Vuosittainen järjestöjen ja julkisen sektorin yhteistyökokous järjestetään lokakuussa Vaasassa yhteistyössä SOSTEn kanssa. Viime aikoina järjestöjen ja julkisen sektorin yhteistyön kehittämiseksi on valmisteltu yhteistyösopimusta, jolla niiden yhteistyötä halutaan selkiinnyttää ja tiivistää. Järjestöyhteistyö painottuu järjestöjen asiantuntemuksen parempaan käyttöön, mikä huomioidaan tietotuotannossa erityisesti sosiaalisen raportoinnin kehittämisessä ja kokemusasiantuntijoiden osallistumisena. Vaasan seudun Filantropia Center – hankkeetta SONet BOTNIA tukee ohjausryhmätyöskentelyn kautta.

• Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismaisen yhteistyön tehtävä SONet BOTNIAssa hoidetaan vielä vuoden 2013 ajan ostopalveluna. Tavoitteena on, että se integroitaisiin Vaasan THL:n toimipisteeseen pysyvästi. Tämänhetkinen rahoitus koostuu STM:n, Vaasan kaupungin ja THL:n rahoitusosuuksista.

Pohjoismaisen erityistehtävän sisältönä ovat osaamiskeskusjohtajien kanssa keskustellut selvitystehtävät sosiaalialan osaamiskeskusverkoston ja kansalliseen käyttöön: 1) Kyselytutkimus hyvinvointialan pohjoismaisista yhteistyöverkostoista, 2) Monitoimijaisen ja asiakaslähtöisten pohjoismaisten käytäntö-

jen kartoittaminen 3) sosiaalialan osaamiskeskuksille ja sosiaalialan osaamiskeskusneuvottelukunnalle suunnatun opintomatkan suunnittelu ja toteuttaminen ja 4) pohjoismaisen asiantuntemuksen ja käytäntöjen välittäminen aikuissosiaalityön päivillä 2014.

Pohjoismainen asiantuntemus tuodaan Pohjanmaalla mukaan maahanmuuttajien osallisuutta käsittelevässä keväällä 2013 ja Maahanmuuttajasta kuntalaiseksi - hankkeen loppuseminaariin lokakuussa. Järjestöjen ja julkisen sektorin yhteistyön kehittämisessä Vaasassa sovelletaan pohjoismaisen yhteistyön kautta jalkautettavaa yhteistyösopimuskäytäntöä.